

ניתוח לשוני לספר תהלים (מזמורים א – ב)

تحليل لغوي لسفر المزامير

(المزمور 1 - 2)

מ.מ. أحمد عباس علي

הקדמה

ספר תהלים הוא ספר מספרי המקרא, בתנ"ך היהודי הספר כלול בחלק הכתובים, ובביבליה הנוצרית מכונה הספר $\Psi\alpha\lambda\mu\acute{o}\varsigma$ בתרגום השבעים היווני או Psalmodium בתרגום הוולגטה הלטיני, והוא כלול בספרות החוכמה שבברית הישנה.

במסורת היהודית מיוחס הספר בעיקרו לדוד המלך ולאישים נוספים, אולם מספר מזמורים מתוארכים בחקר המקרא לתקופת חורבן בית ראשון ולימי בית שני. בקאנון היהודי מצויים 150 פרקים בספר תהלים, בתרגום השבעים מופיע גם הפרק ה-151. במאה האחרונה התגלו במגילות קומראן מספר פרקים נוספים⁽¹⁾.

המחקר הזה עסק בספר תהלים, בראשית דיברנו על שם הספר ועל השמות השונות שלו. אחר כך דיברנו על מיקומו של הספר, כי הוא הספר הראשון בספר כתובים שבמקרא, והוא ספר המזמורים המיוחסים לדוד המלך. חלוקת הספר הייתה הנושא שעסקנו בו אחר כך.

כמו כן, דיברנו על חלוקת הספר לספרים ולפסוקים, נוסף על כך, דיברנו על מחבר ספר תהלים וכתורת המזמורים ועל היחס בין הכותרות לבין גוף המזמור. בסופו של דבר, עשינו ניתוח לשוני לפרקים (הראשון והשני) לספר תהלים.

מצאנו כי בספר תהלים יש גזרות מוגבלות לפעל למשל (גזרת השלמים, גזרת החסרים, גזרת הנחים) ובניינים מוגבלים (בניין פעל, בניין הפעיל, בניין פעל, בניין התפעל) ובכל הזמנים (זמן עבר, זמן עתיד, זמן הווה) וגם בציווי. גם כן מצאנו קבוצה של מילות יחס שונות.

שם הספר

תהלים: שם הספר הראשון בספר כתובים שבמקרא, הוא ספר המזמורים שכולל (150) מזמורים המיוחסים לדוד המלך⁽²⁾. ספר תהלים הוא הספר העממי ביותר בכתבי־קדשנו אחרי התורה מזמורים שונים ממנו משולבים בתפלות ונאמרים בשעת אבל ובשעת שמחה⁽³⁾.

שם הספר (תהלים) כפי שהוא שגור אצלנו הוא צורת רבים של המילה תהילה, שמשמעותה דבר שבח⁽⁴⁾. בלשון חז"ל נשמטה האות (ה) ושם הספר נקרא תילים⁽⁵⁾. (ובארמית: תילין או תילי) והגייה זו בקרב חלק מעדות ישראל עד ימינו. ממפשרי ימי הבינים כגון הרמב"ן ובמיוחד האבן עזרא, שקראו לספר תהילות⁽⁶⁾.

לפי המסורת היהודית היו הלויים משוררים פרקי תהלים בבית המקדש בשעת עבודת הקורבנות, אך רצוי לאומרם בכל מצב ובפרט בשעת צרה, שכן על פי האמונה היהודית סגולתם לעורר רחמים אלוהיים על האומר אותם. ישנה דעה הסוברת שאין לאומרם בלילה לפני חצות. חסידי חב"ד וחצרות אחרים נוהגים לקרוא בכל יום את הפרקים היומיים, על פי החלוקה החודשית, ובשבת שבו מברכים את החודש קוראים את כל הספר, לפני תפילת שחרית. בקהילות גאורגיה, קיים מנהג עתיק וקדוש, לפיו גבאי בית הכנסת מחלק למתפללי בית הכנסת קונטרסים של "תהלים מחולק", לפני הוצאת ספר תורה, בשחרית של שבת, וכך יוצא שגומרים את כל ספר התהלים, ולאחר מכן אומרים "קדיש יהא שלמא רבא"⁽⁷⁾.

מיקום הספר

ברוב ספרי התנ"ך הנדפסים כיום ממוקם ספר תהילים בראש חטיבת הכתובים. בבחינת המפורסמת במסכת בבא בתרא שדנה בספרי התנ"ך נמצא ספר תהילים לאחר מגילת רות, וזאת כנראה בשל הספר הכרונולוגי בה מסודרת הברייתא, כפי שמעיר רש"י.

הסדר של ספרי הכתובים מפורש בברייתא שהבאנו למעלה סדרן של כתובים רות, וספר תהילים, ואיב, ומשלי, קהלת, שיר השירים, וקניות דניאל ומגילת אסתר, עזרא ודברי הימים⁽⁸⁾. רות בא לפני תהילים אולי מפני שרות מספר את מוצאו של דוד שספר תהילים מיוחס לו ואולי היו נוהגים בבתי האלהן לקרא את רות כעין מבוא לספר תהילים. סידור זה של הברייתא לא נתקבל כהלכה. הסידור אצל המסרנים ובכ"י ספרדיים הוא: דברי הימים, תהילים, איב, משלי, רות, שיר השירים, קהלת, קניות, אסתר, דניאל, עזרא. בסדר זה באו ארבעה הספרים הראשונים לפי כמותם בכ"י אשכנזיים ובדפוסים הספר הוא: תהילים, משלי, איב, שיר השירים, רות, קניות, קהלת, אסתר, דניאל, עזרה, דברי הימים⁽⁹⁾.

חלוקת הספר

ספר תהילים הוא קובץ של מזמורים שונים וכל מזמור עומד בפני עצמו כיצירה סגורה. במהמורת התנ"ך המקובלת נמצאים מאה וחמישים פרקים. ובכל פרק מזמור אחד העומד בפני עצמו.

147 החלוקה המקובלת בימינו היא חלוקה חדשה יחסית. ובספרות חז"ל אנחנו מוצאים שמדובר על פרקים אותם מעמידים חז"ל כנגד שנות ח"ו של יעקב אבינו (מסכת סופרים פרק ט"ז, הלכה י"א הובא בתוספות על תלמוד בבלי. מסכת פסחים דף קי"ז. עמוד א, ההבדל בספירת הפרקים בין חז"ל לבין הספירה שלנו נובע מכך שחלק מהפרקים. שהופיעו כמזמור אחד בספירה הקדומה חולקו לשני מזמורים בספירה המאוחרת. לא ברור אילו מהמזמורים היו מחוברים בימי קדם ואילו מחולקים. על מזמורים מסוימים יש לשער שבין מחוברים:

מזמורים א – ב נמנו כמזמור אחד בתלמוד. וזאת בשל האינקלזיו שזיהו יז"ל, מהביטוי "אשרי תמימי דרך" בראש פרק א. ועד הביטוי "אשרי כל חוסי בו" בסוף פרק ב.

מזמורים ט – י נידונו כפרק אחד, כפי שמשמע מפירוש התוספות והרי, ב"א למסכת מגילה דף י"ז, עמוד א.

מזמורים מב-מג, בהם ניכר הפזמון החוזר: "מִהַ תִּשְׁתַּחֲוֶי נַפְשִׁי וְתִקְהִי עָלַי הוֹחִילִי לְאֵל הַיָּם כִּי עוֹד אוֹדְנֶנּוּ יְשׁוּעוֹת פְּנִינִי", פזמון שמופיע בשינויים קטנים באמצע ובסוף פרק מב וכן בסוף פרק מג, ובכך קושר אותם ליחידה אחת. מזמורים ע-עא, שרוב המפרשים ביארום כיחידה תוכנית אחת. כך נראה גם מהעובדה שמזמור עא הוא היחיד ממזמורי הספר השני בתהילים שאין כותרת בראשו.

במספר כתבי-יד עתיקים אנחנו מוצאים את מזמורים צו-צז כמזמור אחד. דבר זה מסתבר גם מבחינה תוכנית, וזאת משום שמזמור צז הוא מקביל ומשלים למזמור צו, בכך ששניהם מתארים את מלוכת האל ואת השמחה ששמחים בקבלת מלוכתו. כן מצאנו לשונות דומים בין המזמורים: "אִמְרוּ בְּגוֹיִם ה' מֶלֶךְ... וְתִגַּל הָאֶרֶץ" (צו, י-יא) לעומת מזמור צז שפותח ב"ה' מֶלֶךְ תִּגַּל הָאֶרֶץ" (צז, א).

מזמורים קיד-קטו נחשבו למזמור אחד במספר רב של מקורות קדומים: כתר ארם צובא, כתב-יד לנינגרד, תרגום השבעים ותרגום רס"ג. הדבר מסתבר גם מכך שהביטוי "הללויה" לא מופיע לא בסוף פרק קיד ולא בתחילת פרק קטו, וכך לא נוצרת הפסקה בין שניהם, זאת בניגוד למזמורים הסמוכים. גם מבחינה תוכנית הדבר מסתבר, שכן פרק קיד מדבר על גאולת ישראל ביציאת מצרים, ובפרק קטו המשורר מבקש שכך יעשה הקב"ה גם בימיו.

מזמור קיז, שבו רק שני פסוקים והוא הקצר שבפרקי התנ"ך, סופח על ידי מפרשים רבים למזמור שלפניו, או למזמור שלאחריו. הרב מנחם המאירי כתב שבספרים עתיקים המזמור הוא אחד עם מזמור קטז, אך בספרים המדויקים שנמצאים בידינו מזמור זה הוא נפרד⁽¹⁰⁾.

חלוקה לספרים

ספר תהילים מחולק במסורת לחמישה ספרים, חלוקה שניכרת מלשון פסוקי החתימה של כל ספר:

1. פרקים א-מא. הספר מסתיים בפסוק: "בְּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מֵהָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן"

2. פרקים מב-עב. מסתיים בפסוק: "כָּלֹו תְּפִלוֹת דָּוִד בֶּן יִשָּׁי"
3. פרקים עג-פט. נחתם בפסוק: "בְּרוּךְ ה' לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן"
4. פרקים צ-קו. מסתיים ב: "בְּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם וְאָמֵן הַלְלוּ-יָהּ"
5. פרקים קז-קנ. חותם את כל ספר תהילים בפסוק: "כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּ-יָהּ"⁽¹¹⁾

בכתבי היד יש רווח של מספר שורות בין כל אחד מחמשת הספרים.

למרות שספר תהילים מחולק פנימית לחמישה ספרים, במניין 24 ספרי המקרא הוא נחשב לאחד.

על פי המסורה, מחולק ספר תהילים ל- 19 סדרים. במבט ראשון, נראה שאין לחלוקת הסדרים שום הגיון פנימי, משום שהיא מחלקת פרקים באמצעיתם ומפרידה בין פרקים קשורים. אך החלוקה מתבססת על שני עקרונות:

- אם המזמור מסתיים בפסוקי ברכה, הם מצורפים למזמור שלאחריו. כך למשל נהוג בתפילה, בה פותחים את מזמור תהילה לדוד (פרק קמה), שנאמר שלוש פעמים ביום, בפסוק "אֲשֶׁרִי הָעֵם שְׁכָנָה לוֹ אֲשֶׁרִי הָעֵם שֶׁה' אֱלֹהֵי הַיּוֹ" שחותם את מזמור קמד.
- גם למזמור צא נוהגים להקדים את הפסוק "וַיְהִי נֹעֵם" שנמצא בסוף המזמור שלפניו. עקרון זה נוהג ברוב הסדרים.
- שני סדרים בספר נפתחים באמצע הפרק, וזאת משום שהם פסוקים חשובים במיוחד. בפסוק "והוא רחום" נפתח סדר חדש, וכן הפסוק "טוב לי תורת פיך מאלפי זָהָב וְכֶסֶף" פותח סדר חדש⁽¹²⁾.

מחבר ספר תהילים

כפי שהוזכר לעיל, בכותרות 100 ממזמורי תהילים מובא שם איש או קבוצה של אנשים, תמיד עם ל" היחס לפני כן. ל" זו פורשה בדרכים שונות:

- רוב המפרשים הקלאסיים פירשו שהל" מציינת את שמו של מחבר המזמור והכוונה היא "מאת". כך למשל הכותרת "לדוד" מבארת שדוד הוא זה שחיבר את המזמור.
- המזמור נאמר על האיש שמוזכר בכותרת, או לכבודו. כך, למשל, פירשו מפרשים רבים את מזמורים עב ו-קכז שבכותרתם מופיעה המילה "לשלמה", כמזמורים שחוברו כתפילה על שלמה. לדעת האבן עזרא בהקדמתו לפירושו על תהילים, כל המזמורים שבראשם נכתב "לדוד" הם מזמורים שנאמרו עליו על ידי משוררים אחרים, או מזמורים שדוד עצמו חיבר.
- המזמור הזה היה רגיל להיאמר על ידי האיש שמוזכר בכותרת. כך פירשו הרבה מפרשים את הביטויים "לאסף" או "לבני קורח", שהלוויים האלו היו רגילים לשיר את המזמורים האלו כחלק משירת הלוויים⁽¹³⁾.

כותרות המזמורים

בראש רוב פרקי תהילים נמצאות כותרות שמציינות את סוג המזמור, את שם המחבר או המשורר, או את הזמן המיוחד שבו נאמר - בכל מזמור על פי עניינו. ל- 116 ממזמורי תהילים יש כותרת כלשהי בתחילתם, ואלו כותרות מגוונות ביותר. יש למעלה מ- 60 סוגים שונים של כותרות, כך שכותרת רבות נמצאות בראש מזמור אחד בלבד. הכותרת הנפוצה ביותר היא "לדוד" (בלבד) שמופיעה בראש עשרה מזמורים. 9 מזמורים מתחילים בכותרת "למנצח מזמור לדוד", ו-9 ב"שיר המעלות" (בלבד)⁽¹⁴⁾.

היחס בין הכותרת לגוף המזמור

במהדורות התנ"ך בעברית הנהוגות בימינו, נמצאות הכותרות כחלק מגוף המזמור, ומהוות חלק מהטקסט הקנוני; כך הוא גם ברוב התרגומים. עם זאת, חלק מהתרגומים החדשים לאנגלית, כמו תרגום New English Bible, משמיטים את הכותרות מגוף המזמור. בשל כך, גם ספרור הפסוקים בתרגומים אלו יהיה שונה.

גם בתפילה היהודית נוהג להחשיב את הכותרות כחלק מהמזמור. אמנם, במקרים בודדים נוהג להשמיט בתפילה את הכותרות: במזמור ג אותו אומרים לפי חלק מהנוסחים בקריאת שמע שעל המיטה נוהג להשמיט את הכותרת:

"מְזֹמֵר לְדָוִד בְּכֶרְחוֹ מִפְּנֵי אֲבֻשָׁלוֹם בְּנוֹ" ולהתחיל הישר מהגוף המזמור: "ה' מֵה רְבוּ צָרֵי". על פי תחנון בנוסח אשכנז, נהוג להשמיט את כותרת פרק ו: "לְמַנְצַח בְּגִיבוֹת עַל הַשְּׁמִינִית מְזֹמֵר לְדָוִד", ולפתוח בפסוק השני: "ה' אֵל בְּאֶפְרַיִם תּוֹכִיחֵנִי". על פי מנהגי הספרדים, נהוג להשמיט את כותרת פרק ל הנאמר בפסוקי דזמרה: "מְזֹמֵר שִׁיר חֲנֻכַּת הַבַּיִת לְדָוִד", ולפתוח בפסוק: "אֲרוֹמַמְךָ ה' כִּי דָלִיתִנִּי". עדות לכך שהשמטת הכותרות נהגה גם בשירת הלויים בבית המקדש ניתן למצוא במשנה בסוף מסכת תמיד (ז, ד), שמתארת את שיר של יום: "ביום הראשון היו אומרים לה' הארץ ומלואה", ואינה מזכירה את הכותרת "לְדָוִד מְזֹמֵר" (כד, א); וכן במשנה במסכת ביכורים (ג, ד) שמתארת את שירת הלויים בעת הבאת הביכורים לעזרה במילים: "ודברו הלויים בשיר ארוממך ה' כי דליתני" (ל, א) ולא מזכירה את כותרת המזמור⁽¹⁵⁾.

ציון זמן אמירת המזמור

בחלק ממזמורי תהילים מצוי בכותרת הזמן בו יש לאומרם:

- מזמור שיר ליום השבת (מזמור צב). על פי המשנה (תמיד ז, יד) מזמור זה היה נאמר ביום השבת בבית המקדש.
- מזמור לתודה (מזמור ק). היו שפירשו את המזמור כמיועד להיאמר באת הקרבת קרבן תודה.
- מזמור שיר חנוכת הבית (מזמור ל). היו שפירשו את המזמור כמיועד להיאמר בחנוכת בית המקדש.
- להזכיר (מזמורים לח, ע) כפי שצוין, היו שפירשו שמזמורים אלו נועדו להיות תפילה שבאה יחד עם קרבן מנחה שאליו קשור הפועל זכירה, כגון "אזכרתה לה" (ויקרא ו, ח).
- למנצח על איילת השחר (מזמור כב). היו שביארו את שמזמור זה נאמר בזמן הזריחה (היא איילת השחר).

ספר תהלים

(א)

א אֲשֶׁר־י הָאִישׁ-- אֲשֶׁר לֹא הִלֵּךְ בְּעֵצַת רַשָׁעִים; וּבְדַרְכַּי חֲטָאִים, לֹא עָמַד, וּבְמוֹשֵׁב לְצִים, לֹא יָשָׁב. ב כִּי אִם בְּתוֹרַת יְהוָה, חֲפָצוֹ; וּבְתוֹרָתוֹ יְהַגֵּה, יוֹמָם וְלַיְלָה. ג וְהִיָּה--כַּעֲץ, שְׁתוּל עַל-פְּלִגֵּי-מַיִם: אֲשֶׁר פִּרְיוֹ, יִתֵּן בְּעֵתוֹ--וְעָלָהוּ לֹא-יָבוּל; וְכָל אֲשֶׁר-יַעֲשֶׂה יִצְלִיחַ. ד לֹא-כֵן הֲרַשָּׁעִים: כִּי אִם-כַּמֶּץ, אֲשֶׁר-תִּדְפְּנוּ רוּחַ. ה עַל-כֵּן, לֹא-יִקְמוּ רַשָׁעִים--בַּמִּשְׁפָּט; וְחֲטָאִים, בְּעֵדַת צְדִיקִים. ו כִּי-יִוָּדַע יְהוָה, דָּרַךְ צְדִיקִים; וְדָרַךְ רַשָׁעִים תֵּאבֵד.

(ב)

א לְמָה, רָגַשׁוּ גוֹיִם; וְלֵאמֹים, יְהַגּוּ-רִיק. ב וַתִּנְצְבוּ, מַלְכֵי-אֲרָץ-- וְרוֹזְנִים נֹסְדוּ-יָחַד: עַל-יְהוָה, וְעַל-מְשִׁיחוֹ. ג נִנְתְּקָה, אֶת-מוֹסְרוֹתֵימוֹ; וְנִשְׁלִיכָה מִמֶּנּוּ עֲבֹתֵימוֹ. ד יוֹשֵׁב בְּשָׂמַיִם יִשְׁחַק: אֲדֹנָי, יִלְעַג-לָמוֹ. ה אַז יִדְבַר אֱלִימוֹ בְּאָפוֹ; וּבְחָרוֹנוֹ יִבְהַלְמוֹ. ו וְאֲנִי, נֹסֶכְתִּי מִלְּפָנָי: עַל-צִיּוֹן, הַר-קֹדֶשׁ. ז אֶסְפְּרָה, אֶל-חֵק: יְהוָה, אֲמַר אֱלֹהֵי בְנֵי אֲתָה--אֲנִי, הַיּוֹם יִלְדְּתִיךָ. ח שְׂאֵל מִמֶּנִּי--וְאֲתָנָה גוֹיִם, נַחֲלֶתְךָ; וְנֶאֱחָזְתְּךָ, אֶפְסֵי-אֲרָץ. ט תִּרְעַם, בְּשֹׁבֵט בְּרָזֶל: כְּכֹלִי יוֹצֵר תִּנְפָצִים. י וְעַתָּה, מַלְכִים הִשְׁבִּילוּ; הַנְּסִרוּ, שִׁפְטֵי אֲרָץ. יא עֲבָדוּ אֶת-יְהוָה בִּירָאָה; וְגִילוּ, בְּרַעְדָה. יב נִשְׁקוּ-בַר, פֶּן-יִנְאַנּוּ וְתֵאבְדוּ דָרְכְךָ--כִּי-יִבְעַר כְּמַעַט אָפוֹ
אֲשֶׁר־י, כָּל-חוֹסֵי בּוֹ.

ניתוח למלים של ספר תהלים (מזמור א)

- אֶשְׁרֵי** : מלת קריאה
הָאִישׁ : שם זכר נפרד, נכנס עליו הא הידיעה.
אֶשְׁרֵי : מלת חיבור⁽¹⁶⁾
לֹא : מלת שלילה
הִלַּךְ : פעל נחי פ"ה, קל בזמן עבר, משקל (פֻּעַל) גוף נסתר
בְּעֵצָה : (ב) מלת יחס
(עצת) שם נקבה נפרד, נסמך בסמיכות ישירה
רְשָׁעִים : שם ריבוי זכר, סומך
וַיְדַרְךָ : (ו) מלת חיבור, (ב) מלת יחס
(דרך) שם עצם גם זכר וגם נקבה⁽¹⁷⁾
חֲטָאִים : שם ריבוי גוף נסתרים
לֹא : מלת שלילה
עָמַד : פעל שלם (קל) בזמן עבר, משקל (פֻּעַל) גוף נסתר
וַיִּבְמוֹשֵׁב : (ו) מלת חיבור
(מושב) שם מקום
לְצִים : שם ריבוי זכר והנפרד שלו (לץ)
לֹא : מלת שלילה
יָשָׁב : פעל נחי פ"י (קל), בזמן עבר, משקל (פֻּעַל), גוף נסתר
(2) כִּי אִם : מלת תנאי⁽¹⁸⁾
בְּתוֹרַת : (ב) מלת יחס
(תורה) שם נפרד נקבה נסמך
יְהִנֵּה : שם משמות האל, שם עצם פרטי סומך
חֲפָצוֹ : שם נפרד זכר נסמך, (ו) גוף שלישי סומך
וַיִּבְתּוֹרְתוּ : (ו) מלת חיבור, (תורת) שם נקבה נפרד נסמך, (ו) גוף שלישי סומך
יְהִנֵּה : פעל בזמן עתיד (קל) מורכב נחי פ"ה ונחי ל"ה, גוף שלישי
יֹמָם : תואר הפעל של זמן⁽¹⁹⁾
וְלַיְלָה : (ו) מלת חיבור, (לילה) תואר פעל זמני זכר⁽²⁰⁾
(3) וְהָיָה : (ו) מלת חיבור, (היה) פעל מורכב בזמן עבר, זמנו נהפך לעתיד בגלל היכנסות (וו) ההיפוך עליה
כָּעָץ : (כ) לדימוי, (עץ) שם עצם זכר
שְׁתוּל : בינוני פעול נגזר מהפעל השלישי (שתל)
עַל : מלת יחס
פִּלְגֵי : שם ריבוי זכר נסמך
מַיִם : שם עצם יבוא תמיד בצורת הריבוי, סומך⁽²¹⁾
אֶשְׁרֵי : מלת חיבור
פָּרְיוֹ : שם נפרד זכר נסמך (ו) גוף שלישי סומך
יָתֵן : פעל חסר (קל) בזמן עתיד
בְּעֵתוֹ : (ב) מלת יחס, (עת) שם נקבה נפרד, נסמך. (ו) סומך גוף שלישי⁽²²⁾
וְעֵלְהוּ : (ו) מלת חיבור, (עלי) שם ריבוי נסמך הנפרד שלו (עלה)
נסמך, (ו) גוף שלישי סומך
לֹא : מלת שלילה
יָבוּל : פעל חסר (קל) בזמן עתיד
וְכָל : (ו) מלת חיבור, (כל) שם כמות
אֶשְׁרֵי : מלת חיבור
יַעֲשֶׂה : פעל נחי ל"ב (קל) בזמן עתיד
יַצְלִיחַ : פעל שלם (נוסף) בנין הפעיל בזמן עתיד
(4) לֹא-כֵן : מלת חיבור של שלילה
הֲרִשָּׁעִים : שם זכר ריבוי מיודע בהא הידיעה
כִּי אִם : מלת תנאי
כְּמֹץ : מוץ שם זכר נפרד
אֶשְׁרֵי : מלת חיבור

תִּדְפְּנוּ : פעל חסר (קל) בזמן עתיד, בנין (פֻעַל)
רוּחַ : שם נקבה נפרד
(5)על-פֶּן : מלת חיבור של מסקנה
לא : מלת שלילה
קָמּוּ : פעל נחי ע"ו (קל) בזמן עתיד גוף נסתרים
רְשָׁעִים : שם ריבוי זכר הנפרד שלו (רשע)
בְּמִשְׁפָּט : (ב) מלת יחס, (משפט) שם נפרד זכר מיוחד
וְחִטָּאִים : (ו) מלת חיבור, (חטאים) שם זכר ריבוי הנפרד שלו (חטא)
בְּעֵדוּת : (ב) מלת יחס, (עדת) שם נקבה נפרד ונסמך
צְדִיקִים : שם ריבוי זכר, סומך
(6)כי : מלת יחס
יִודָע : בינוני פועל נפרד זכר נגזר מהפעל (יָדַע)
יְהִנֶּה : פעל מורכב בזמן עתיד, גוף שלישי
דָּרַךְ : שם עצם גם זכר וגם נקבה, נסמך
צְדִיקִים : שם ריבוי זכר, סומך
וְדָרַךְ : (ו) מלת חיבור, (דרך) שם עצם גם זכר וגם נקבה, נסמך
רְשָׁעִים : שם ריבוי זכר הנפרד שלו (רשע), סומך
תֹּאבָד : פעל בזמן עתיד, נחי פ"א, בנין קל, גוף שני.

ניתוח למלים של ספר תהלים (מזמור ב)

(1)לָמָּה : מלת שאלה של תכלית
קָנְשׁוּ : פעל בזמן עבר (קל) שלם בנין פֻעַל, גוף שלישי (נסתרים)
גוֹיִם : שם ריבוי זכר, הנפרד שלו (גוי)
וּלְאֵמִים : (ו) מלת חיבור
לאומים: שם ריבוי זכר, הנפרד שלו (לאום)
יְהִיגוּ : פעל בזמן עבר (קל) מורכב, בנין פֻעַל, גוף שלישי (נסתרים)
רִיק : תאר הפועל⁽²³⁾
(2)יִתְיַצְּבוּ : פעל בזמן עתיד, נחי פ"י, בנין התפעל, גוף שלישי (נסתרים)
מַלְכֵי-אֲרָץ : (מלכי) שם ריבוי זכר נסמך, (ארץ) שם נקבה נפרד סומך
וְרוֹזְנִים : (ו) מלת חיבור, (רוזנים) שם ריבוי זכר
נוֹסְדוּ : פעל בזמן עבר, נחי פ"י, בנין נפעל, גוף שלישי (נסתרים)
יָחַד : תאר הפועל (זה עם זה)⁽²⁴⁾
על : מלת יחס
יְהִנֶּה : שם משמות אלוהים
וְעַל : (ו) מלת חיבור, (על) מלת יחס
מְשִׁיחוֹ : (משיח) שם נפרד נסמך, (ו) גוף שלישי סומך
(3)וַנִּתְקָה : (ונתק) פעל בזמן עתיד, בנין פֻעַל, גוף ראשון (מדברים)
(ה) מלה של קבלת פעולה (מושא)
אֶת : מלת יחס (פעול)
מוֹסְרוֹתֵימוֹ : שם ריבוי נקבה, (מו) סומך
וְנִשְׁלִיכָהּ : (ו) מלת חיבור, (נשליך) פעל בזמן עתיד, בנין (הפעיל)
גוף ראשון (מדברים), (ה) מלה של קבלת פעולה
מִמֶּנּוּ : מלת יחס, (ו) גוף ראשון (מדברים)
עֲבֹתֵימוֹ : שם ריבוי נקבה נסמך, (מו) סומך
(4)יֹשֵׁב : בינוני פועל (הווה) נגזר מהפעל הקל (ישב) נחי פ"י
בְּשָׁמַיִם : (ב) מלת יחס, (שמים) שם ריבוי זכר⁽²⁵⁾
יִשְׁחַק : פעל בזמן עתיד (קל), בנין (פֻעַל), גוף שלישי
אֲדָנִי : שם נפרד
יִלְעַג : פעל בזמן עתיד, קל, בנין (פֻעַל), גוף שלישי
לָמוֹ : (ל) מלת יחס, נסמך. (מו) סומך
(5)אֵי : תאר הפועל של זמן
יִדְבֹר : פעל בזמן עתיד, בנין (פעל), גוף שלישי (נסתר)
אֲלֵימוֹ : (אל) מלת יחס, נסמך. (מו) סומך
בְּאֶפֶסוֹ : (ב) מלת יחס, (אף) שם נפרד זכר נסמך, (ו) גוף שלישי, סומך

וַבְּחֶרְזוֹ : (ו) מלת חיבור, (ב) מלת יחס, (חרון) שם נפרד זכר נסמך, (ו) גוף שלישי (נסתר) סומך
יִבְהַלְמוּ : (יבהל) פעל בזמן עתיד, בנין (פעל), גוף שלישי (נסתר). (מו) גוף קשור בפעל (נסתרים)
(6) וְאָנִי : (ו) מלת חיבור, (אני) גוף ראשון (מדבר)
וְסִכַּתִּי : פעל בזמן עבר (קל), (תי) גוף ראשון (מדבר)
מִלְכִּי : (מלך) שם נפרד זכר נסמך, (י) סומך
עַל : מלת יחס
צִיּוֹן : שם עצם נפרד זכר
הָרַ : שם נפרד זכר
קְדָשִׁי : שם נפרד זכר נסמך, (ו) סומך
(7) אֶסְפְּרָה : פעל בזמן עתיד, בנין (פעל), גוף ראשון (מדבר)
אֶל : מלת יחס
חֵק : שם נפרד זכר
יְהוָה : שם משמות אלוהים
אָמַר : פעל נחי פ"א, בזמן עבר (קל), בנין (פעל), גוף שלישי
אֶלִי : (אל) מלת יחס (נסמך), (י) גוף נסמך (מדבר)
בָּנִי : (בן) שם נפרד זכר נסמך, (י) גוף נסמך (מדבר)
אֶתָּה : גוף שני (נוכח)
אָנִי : גוף ראשון (מדבר)
הַיּוֹם : (ה) הא הידיעה, (יום) שם נפרד זכר
יִלְדֶתִיךָ : (ילד) פעל בזמן עבר, בנין (פעל), נחי פ"י, קשור בגוף (ך)
(8) שָׁאַל : פעל ציווי, בנין קל
מִמֶּנִּי : (מ) מלת יחס, (מן) מלת יחס, (י) גוף ראשון (מדבר)
וְאֶתְנָה : (ו) מלת חיבור, (אתנה) פעל בזמן עתיד, בנין (פעל), נחי ל"ה
גוֹיִם : שם ריבוי זכר, הנפרד שלו (גוי)
נַחֲלֶתְךָ : (נחלה) שם נפרד נקבה נסמך, (ך) גוף סומך
וְאֶחָזְרֶתְךָ : (ו) מלת חיבור, (אחוזתה) שם נפרד נקבה נסמך, (ך) סומך
אֶפְסִי : שם ריבוי זכר נסמך
אֶרְךָ : שם נפרד נקבה סומך
(9) תִּרְעַם : פעל בזמן עתיד, גוף שני
בְּשִׁבְטֶךָ : (ב) מלת חיבור, (שבט) שם נפרד זכר נסמך
בְּרִזְלֶךָ : שם נפרד זכר סומך, שם חומר
כִּכְלִי : (כ) מחלת דימוי, (כלי) שם נפרד זכר
יוֹצֵר : במונני פועל, זכר נגזר מהפעל (יצר)
תִּנְפְּצֶם : פעל בזמן עתיד, גוף שני, בנין (פעל), (ם) גוף שלישי (נסתרים)
(10) וְעַתָּה : (ו) מלת חיבור, (עתה) תאר הפעל של זמן
מִלְכִּים : שם ריבוי זכר
הַשְּׂפִילוּ : פעל ציווי נוסף, בנין (הפעיל), (ו) גוף שלישי (נסתרים)
הִוָּסְרוּ : פעל ציווי נוסף, בנין (נפעל), (ו) גוף שלישי (נסתרים)
שִׁפְטִי : שם ריבוי זכר נסמך
אֶרְךָ : שם נפרד נקבה סומך
(11) עֲבָדוּ : פעל ציווי קל, בנין (פעל)
אֶת : מלת יחס פעול⁽²⁶⁾
יְהוָה : שם משמות אלוהים
בְּיָרְאָה : (ב) מלת יחס, (יראה) שם נפרד נקבה
וְגִילוּ : (ו) מלת חיבור, (גילו) פעל ציווי קל, (ו) גוף שני (נושא)
בְּרַעְדָּה : (ב) מלת חיבור, (רעדה) שם נפרד נקבה
(12) וְנִשְׁקוּ : פעל ציווי קל בנין (פעל), (ו) גוף שני (נוכחים)
בְּרַ : שם זכר נפרד
פֶּן : מלת סיבה
יִאָנֶפֶן : פעל בזמן עתיד (קל), גוף שלישי
וְתִאבְדּוּ : (ו) מלת חיבור, (תאבדו) פעל בזמן עתיד (קל), בנין (פעל),

(ו) גוף שני (נוכחים)
דָּרַךְ : שם עצם גם זכר וגם נקבה
פִּי : מלת סיבה
יָבֵעַר : פעל בזמן עתיד (קל), בנין (פֻּעַל), גוף שלישי
כִּמְעַט : (כ) מלת דימוי, (מעט) תואר הפעל של כמות, נסמך
אָפּוּ : (אף) שם זכר נפרד, סומך
אֶשְׂרֵי : מלת קריאה
כָּל : שם זכר נפרד
חֹסֵי : שם ריבוי זכר, נסמך
בוּ : (ב) מלת יחס נסמכה, (ו) גוף שלישי, סומך

המסקנות

- 1 - ספר תהילים הוא הספר המוכר ביותר בחלק הכתובים, כיוון שיש בו מזמורים המתאימים כמעט לכל מצב. נהוג לקרוא תהילים בשעת רצון, במקרה סכנה, ליד מיטתו של חולה ובכל עת שאדם חש צורך לקרבה עם אלוהיו.
- 2 - על פי חלוקת הפסוקים שלנו, בספר תהילים יש 2527 פסוקים. על פי חלוקה זו, שנמצאת גם בהערות המסורה שבידינו, הפסוק האמצעי בספר הוא: "וַיִּפְתּוּהוּ בְּפִיהֶם וּבִלְשׁוֹנָם וַיְכַזְּבוּ לוֹ" (עח, לו).
- 3 - חולק הספר גם לשבעה חלקים ולשלושים חלקים, זאת כדי לאפשר את קריאתו מדי שבוע ומדי חודש.
- 4 - בראש רוב פרקי תהילים נמצאות כותרות שמציינות את סוג המזמור, את שם המחבר או המשורר, או את הזמן המיוחד שבו נאמר - בכל מזמור על פי עניינו. ל-116 ממזמורי תהילים יש כותרת כלשהי בתחילתם, ואלו כותרות מגוונות ביותר.
- 5 - מצאנו כי בספר תהילים יש גזרות מוגבלות לפעל למשל (גזרת השלמים, גזרת החסרים, גזרת הנחים) ובניינים מוגבלים (בניין פעל, בניין הפעיל, בניין פעל, בניין התפעל) ובכל הזמנים (זמן עבר, זמן עתיד, זמן הווה) וגם בציווי. גם כן מצאנו קבוצה של מילות יחס שונות.

שולי המחקר

- 1 - he.wikipedia.org/wiki/תהילים
- 2 - דוד. סגיב, מילון עברי – ערבי לשפה העברית בת־מננו, כרך שני, נידיוק, 1985. עמ'1868.
- 3 - אברהם. אבן שושן, המלון החדש, כרך שביעי, ירושלים, 1971, עמ'2825.
- 4 - F.Brown & Others, Hebrew and English Lexicon of the Old Testament. Oxford, p.237.
- 5 - אברהם. אבן שושן, (המלון העברי המרוכז), הוצאת (קרית־ספר) ירושלים, 1972, עמ'751.
- 6 - he.wikipedia.org/wiki/תהילים
- 7 - שם.
- 8 - מ.צ. סגל, מבוא המקרא, ספר ראשון, הדפסה תשיעית, הוצאה "קריית ספר", בע"מ, ירושלים, עמ'15.
- 9 - שם, עמ'16.
- 01 - he.wikipedia.org/wiki/תהילים
- 11 - رياض عبد إبراهيم، الصور البلاغية في سفر المزامير، رسالة ماجستير غير منشورة، جامعة بغداد – كلية اللغات، 1999، ص17 – 18.
- 21 - he.wikipedia.org/wiki/תהילים
- 31 - رياض عبد إبراهيم، المصدر نفسه، ص16 – 17.
- 41 - he.wikipedia.org/wiki/תהילים

- 51 - שם.
- 61 - יהושע. בלאז, דקדוק עברי שיטתי, מהדורה שנייה משופרת, חלק ב, תורת השם, ירושלים, 1978, עמ' 173.
- 71 - אברהם. אבן שושן, המילון העברי המרוכז, הוצאת (קרית-ספר) ירושלים, 1972, עמ' 134.
- 81 - א. בן-אור, לשון וסגנון, ספר ראשון, הוצאת ספרים יזרעאל בע"מ, תלאביב, 1963, עמ' 208.
- 91 - אברהם. אבן שושן, המילון החדש, כרך שביעי, ירושלים, 1971, עמ' 948.
- 02 - אברהם. אבן שושן, המילון החדש, כרך שביעי, ירושלים, 1971, עמ' 948.
- 12 - שם, 1326.
- 22 - אברהם. אבן שושן, המילון העברי המרוכז, הוצאת (קרית-ספר) ירושלים, 1972, עמ' 544.
- 32 - ראובן סיוון עם אברהם א. לבנסטון, מילון מגידו החדש עברי אנגלי, הדפסה חמישית, תל-אביב, 1977, עמ' 638.
- 42 - אברהם. אבן שושן, המילון העברי המרוכז, הוצאת (קרית-ספר) ירושלים, 1972, עמ' 270.
- 52 - שם, עמ' 725.
- 62 - א. בן-אור, לשון וסגנון, ספר ראשון, הוצאת ספרים יזרעאל בע"מ, תלאביב, 1963, עמ' 178.

המקורות

- 1 - ספר תורה – נביאים – כתובים.
- 2 - الكتاب المقدس باللغة العربية.
- 3 - סגיב. דוד, מילון עברי – ערבי לשפה העברית בת-זמננו, כרך שני, ניוירוק, 1985.
- 4 - he.wikipedia.org/wiki/תהילים
- 5 - אבן שושן. אברהם, המילון החדש, כרך שביעי, ירושלים, 1971.
- 6 - F.Brown & Others, Hebrew and English Lexicon of the Old Testament. Oxford.
- 7 - אבן שושן. אברהם, (המילון העברי המרוכז), הוצאת (קרית-ספר) ירושלים, 1972.
- 8 - סגל. מ.צ, מבוא המקרא, ספר ראשון, הדפסה תשיעית, הוצאה "קריית ספר", בע"מ, ירושלים.
- 9 - إبراهيم. رياض عبد، الصور البلاغية في سفر المزامير، رسالة ماجستير غير منشورة، جامعة بغداد- كلية اللغات، 1999.
- 01 - ראובן סיוון עם אברהם א. לבנסטון, מילון מגידו החדש עברי אנגלי, הדפסה חמישית, תלאביב, 1977.
- 11 - בן-אור. א, לשון וסגנון, ספר ראשון, הוצאת ספרים יזרעאל בע"מ, תלאביב, 1963.
- 21 - בלאז. יהושע, דקדוק עברי שיטתי, מהדורה שנייה משופרת, חלק ב, תורת השם, ירושלים, 1978.

Abstract

This research dealt with Psalms. First of all we talked about the name of Psalms, and about the different names of it. After that we talked about its place since it is the first part of the writings in the Old Testament. Also it is the part of the Old Testament which is ascribed to the prophet David.

Then we talked about the division of the book and the titles of its parts with a signal to the relationship between the titles and the content of these parts.

Finally, we made a linguistic analysis to the first two parts including the names, verbs, and all the linguistic articles.